

ልእኸቶታት ካልኣይ ወያነ ትግራይ ናብይ ኣበሉ?

ካልኣይ ወያነ ትግራይ ብሓፈሻዊ ኣገላልፃ ኣብ መወዳእታ ዓመታት ስልጣን ስርዓት ሃይለስላሴ ቦቂሉ ኣብ መባእታ ዓመታት ስርዓት ደርጊ ብምግባርን ቅልፅሙ ብምሕያልን ንህልውና ትግራይን ትግራይን ሓደጋ ኮይኑ ንኣማኦቲ ዓመታት ዝፀንሐ ዓብላልን ገባትን ስርዓት ብምሽናፍ ሓዲሽ ሰላማዊ ናይ ልምዓትን ቃልስን መድረኽ ክፍጠር መንገዲ ዝፀረገ ወሳኒን ታሪኻውን ፍፃመ እዩ። ቴክኒካዊ ብዝኾነ ኣገላልፃ ወያነ ትግራይን ህወሓትን ሓደን ቅንጨን ኣይኮኑን። ቃልሲ ህወሓት ናይ ካልኣይ ወያነ ትግራይ ዓይነታዊ መግለፂ ምዃኑ ግን ኣብዛሓና እንስማመዓሉ ነጥቢ ይመስለኒ። ስለዝኾነ ከኣ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ህወሓት ናብ ዘካየደቶ ዕጥቃዊ ቃልሲ ክነውርዶ ኣይግባኣናን ብምባል ምስ ዝከራኸሩ ሰባት ከምዘየባእሲኒ ተስፋ ‘ገብር። ኣንፈታት ቃልስታቶም ብዘየገድስ ትግራይ ካብ ተፃዒኖም ዝነበሩ ዕብላላዊ ፀውራታት ንምንጋፍ ዘስተንተኑ፣ ዝተጨነቑ ፣ ዝርሃፁ፣ ንብረቶም፣ ኣካሎምን ህይወቶምን ዝገበሩ ትግራይ ኩሎም ኣካል ናይ ዝሰፍሑ ፀፍሒ ካልኣይ ወያነና ምዃኖም ርዱእ ኮይኑ ብውፅኢቱ እንትዕቀን ግን ህወሓት ናይዚ ወያነዚ ብልሒ ጫፍ ጌረ እወስድ። ምእንቲ እዙይ ካልኣይ ወያነን ህወሓትን ኣብ ዝጥዕም እናቐያየርኩ ክጥቀም እዮ። ሰናይ ንባብ

ካልኣይ ወያነ ትግራይ ብሓፈሻ እንትርኣ ክልተ መሰረታዊ ዕላማታት ነይረሙዎ። እቲ ቀዳማይ ዕላማ ብሰንኪ ኣብቲ ጊዜ እቲ ሳዕሪና ዝነበረ ፀረ-ዴሞክራሲ ዝኾነ ስርዓት ብሓይሊ ምምላኽን ምግላስን እንትኸውን እቲ ካልኣይን ቀንድን ዕላማ ድማ ህንፃት ሰላም፣ ልምዓትን ዴሞክራሲን ምስላጥ እዩ ነይሩ። እምኽ እዞም ሽቶታት እዚኦም ባህሪያዊ ኣፈፃፀማኦምን ሓደ ነቲ ካልእ ዘለዎም ፅልዎታትን እንታይ ይመስል? ተዓዊቶምዶ ገና? እቶም ወሰንቲ ሽቶታትና ብነዊሕ እዋናት ዝዕወቱ ከም ምዃኖም መጠን እቲ ዝሓዘናዮ መንገዲ ድልዱልን ውሑስን ድዩ? ናብ ዓወት ዘነበፀሉ ፈለጋት ምሓዘና ርግፀኛታት ዲና? ሓዚ እናማዕበሉ ዝመፁ ዘለው ናይ ትግራይ ፖለቲካዊ ቁዋማት ንዚ እዋናዊ ሽግር ትግራይ ይፈትሑዶ ወይስ የጋድዱ? እምበኣር ከስ ናይ ሎሚ ፅሑፊይ እዞም ሕቶታት ‘ዚኦም ብምምላስ ንህልዊ ኩናታትና ምፍታሽን ኣብ ግምት ክኣትዉ ዝግበኦም ዛዕባታት ምውካስን ዝዓለመ እዩ።

ዕጥቃዊ ቃልሲ ህወሓት እቲ ቀዳማይ ዕማሙ ብዓወት ምዝዛሙ ዘተሓትት ኣይኮነን። ኣብ ሕቶ ክኣቱ ዝግብኦ ነገር እንተሃልዩ ንቲ ካልኣይን ቀንዲ ዋኒን ዝኾነ ምዕሳል ሰላም፣ ምርግጋዕ ህንፃት ሃገራዊ ኢኮኖሚን ዴሞክራሲን ዝነበርን ዘለዎን ፅዕንቶ እዩ። ካልኣይ ወያነ ትግራይ (ንኣጠቓቕማ ክጥዕም ወያነ ትግራይ ናብ ዝብል ነሕፅር) መግለፂ ብልሒ ፖለቲካዊ ተፃዒኖም ዝኾነ ዕጥቃዊ ቃልሲ ብዓወት ምዝዛሙ ጥንኩር ጎኑ

ኮይኑ ዘይሕለፉ ወድዓውያን ፀገማትውን አውራሱና ኢዩ። እቶም ዝወረስናዮም ፀገማት እንታይ እንታይ እዮም?

1. ውፅኢትን ኮይኑን ዘይምልላይ

ብዓቕን ስነ ሓሳብ ወያነ ትግራይ ዕጥቃዊ ቃልሲ ክይዲ እምበር ዓርሱ ዝኸኣለ ሸቶ ከምዘይኮነ ተንቲኑ እዩ። ኣብ ሃገርና ስልጣን ሒዙ ዝነበረ ሓይሊ ብሰላማዊ መንገዲ ኣፈላላያት ናይ ምቕራብ ዕድልን ካብ ፍቓድ ኣብዝሓ ህዝቢ ዝምንጭው ስርዓተ መንግስቲ ንኸህልው ዘይፈቅድ ብምዃኑ ዝተኣትወ ናይ መወዳእታን ሕማቕን መማረቂ ምንባሩ ዝሰሓት ኣይኮነን። እንተኾነ ግና ድሕሪ ምዝዛም ዕጥቃዊ ቃልሲ ዓርሱ ዝኸኣለ ውፅኢት ኮይኑ ንረኽቦ። እቲ ጨፍጫፋይ ዝኾነ ስርዓት ደርግ ካብ ዝጠፍእ ርብዒ ክፍለ ዘመን እንተኾናኡ ልሳናትና ካብ ስርሒታት ዕጥቃዊ ቃልሲ ክወፁ ኣይካኣሉን። እታ ዝርካባ መስኮት ተለቪኻን ትግርኛ ኣብ ዕጥቂ ቃልሲ ዝተሳተፉ ኣእማንን ኣእዋምን ንምትንታን ተጥፍኦ ጊዜ ምስ ፀብዓብ ፍትሒ ስኢኑ ዝሰቐ ዘሎ ህዝቢ እንተወዳደር ሰማይን ምድርንዩ። ዝኾነ ሰብ ናብ መስኮት ቴሌቪዥን እማይ ኮይኑ እንተቐረቡ ነቲ መንግስትን ውድብን ንምምጻስ ጥራይ እዩ። ምስኩሎም ፀገማትና “ፅቡቕ ኣለና” ምባል ንዕጥቃዊ ቃልሲ ኣድላዩ ነይሩ ይኸውን። ምድንጋር ዓርሱ ዝኸኣለ ስልቲ ስለዝኾነ። ዋኒን ናይቲ ጊዜ ኮኣ ብመሰረቱ ስርዓት ምፍራስ ስለዝኾነ ዘዋፅእ መሲሉ ዝረኣ ኩሉ ሜላታት ምጥቃም ነውሪ የብሉን። ነውሪ ዝኸውን ግን መንግስቲ ምስ ዝኸውን ኣብ ጥቕሚ እንተውዒሉ እዩ። መንግስታዊ ስርዓት ብግጉይ መረዳእታን ብሓሰትን ክድልድል ኣይኸእልን።

ተጋድልቲ ህወሓት ኣብቲ ናይ መጀመሪያ ዓመታት ተፈናቲቶም እዮም ዝጓዓዙ ነይሮም። ሸው ጊዜ ምፍንታት ክልተ ጥቕምታት ነይረምዎ። እቲ ሓዲ ውሑዳት እንዳሃለው ብዙሓት ንምምሳል እንትኾን እቲ ካልኣዊ ረብሕኡ ግን ካብ ፀላኢ ዘይተሓሰበ መጥቃዕቲ እንተጋጥም ኩሎም ናይቲ ሓዲጋ ግዳያት ከይኾኑ ንምክልኻል ዝዓለመዩ። ኣብዙ እዋን እዚ ከዓ ምፍንታት መልክዑ ቀይሩ ፖለቲካዊ ኮይኑ ንረኽቦ። ምስ ሕመቓትና ምልኮዓት፣ ምስ ሕላገትና ፅጉባት ኮይንና ክንርእ ላሕ ንብል። ዘቐመጥናዮም ሸቶታት ምፍፃም ምስ ዝስኣነና ኣብ ባይታ ዘይርከብ ምስሊ ክንስእል ንነጥፍ። መሬት ትግራይ ዘየብቆሎ ምስሳን ምህርቲ ብሚድያታት ንቐለብ። ዕላማ ሴፍቲኔት ምስኻዕ እንትኣቢ ሰባት ብመምርሒ “ክምረቐ” ብምግባር ብስም ዘይተሓሰበ ጊዜያዊ ሓዲጋ (exigency) መሊሶም ክርድኡ ንገብር። ካብ ድኽነት ዝተናገረ ትግራዊ ቁጽሪ ኣብ መዛግብትና ነስፍር፣ ፀብዓብ ሃገራዊ ድኽነት ነመሓይሽ፣ ዓለም ለኻዊ ናእዳ ንረኽበሉ። ናብራ ህዝቢ ትግራይ ግን ወይከ ፍሒት። ክንደይ ኅዳጉዲ ማይ ተኳራቱ? ክንደይ ኅዳጉዲኽ ማይ ዓቕሮም? ማይ እንተዝሕዙኽ ክንደይ ዝሰፍሓቶም ግራውቲ ኣስትዮምስ ምህርቲ የሰስኑ? እዚኣምን ከምዚኣም ዘመሰሉን

ሕቶታት ዘገድስዎም ካድረታት ውሑዳት ኮይኖም ንረኽቦም። መበገሲ ናይ'ዞም ፀገማት ሽቶታትና ብኸይዲ ንምምዛን ካብ ዘማዕበልናዮ ዝገባዕ ይብገስ። ጉድጓድ ተተኪዲቱ ማይ ምሓዝ ዘይምሓዙ ምፅራይ እንታይ ክዓብስ? ዘመናዊ ድኹዲ ብግዲ ይኹን ብውዲ ሓረስታይ ክዕድግ እንተተገይሩ ኣብ ጥቕሚ ወዓለ ኣይወዓለ ንመን እንታይ ኣይኮነን። እንትጠቓለል ናብራ ህዝቢ ትግራይ ውሕስነት 'ዶ ረኺቡ? ናይ ስራሕ ዕድል ብብእዎኑ ይፍጠረሉ 'ዶሎ? ዝመሰሎ ክዛረብን ኣብ ዝመሰዮ ክሓድርን ዘፍቅድ ኩናታት 'ዶሎ? ካብቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ውድብ ካልኣት መማረፅታት 'ዶ ብዘይስኽፍታ ይቐርቡሉ ኣለዉ? ውድብና ህወሓትን ንሳ እትመርሖ መንግስትን ወግሖ ፀብሖ "እምባታት እናደፋእና ኢና" ይበሉ'ምበር ናይ መወዳእታ መዐቀኒ ክኸውን ዝግብኡ ግን ብናይማን እምባታት ትግራይ እናደፍኡ ምዓል ምሕዳሮም ዘይኮነስ እዙይ ኩሉ ኾይኑ እንተብቅዕ ንህዝቢ ትግራይ እንታይ ተረፎ ዝብል'ዩ። ኣብ ዘሎናሉ እዋን ጭቡጥ መኸሰብ ኣብዛሓ ትግራዊይ ምልኮዕ ድኸነቱ እዩ። ፈተውትን ፀላእትን ዘሰማመዐ ውቁብ ድኸነት። ደቁ ለይትን ቀትርን ደኺሞም ዘበርከትሉ ህያብ መሻብብ። ወይ ክስማማዕ ወይ ስኽ ምባል ዘይካኣለ ንሱ ወይለኡ።ውፅኢት ቃልስና ከምዙይ ስለዝኾነ እዩ ካብቲ ከይዲ እንብሎ ዕጥቃዊ ቃልሲ ክንወፅእ ድፍረት እንስእን። መደባት ልምዓትን ሰናይ ምሕደራን ሕልሚ ኮይኖም እንትተርፉ ፀላል ዕጥቃዊ ቃልስና ንዝርግሕ። እዛ ፀላል እዚኣ ንክንደይ ክረምቲ ከምተፅልለልና ዘይምፍላጥ ወይ ክትፈልጥ ዘይምድላይ ታሪኻዊ ሓላፍነትና ምዝንጋዕ ጥራይ ዘይኮነስ ንህላውናና መሊሱ ኣብ ሓዲጋ ዝመልስ ውሳኔውንዮ።

2. ዝበልኩም በሉ ምቕናይ!

ከምሓሳብይ እንተኾይኑ "ዝበልኩም በሉ ምቕናይ" self-preservation at any cost ዝብል ናይ ፈረንጂ ኣባህላ ንምግላፅ ዝተጠቐምኩሉ እዩ። ታሪኽ ከምዝነግረና ብዕጥቃዊ ቃልሲ ናብ ስልጣን ዝመፁን ብሰናይ ድሌታቶም ስልጣኖም ዘረከቡን ሓይልታት ብዙሓት ኣይኮነን። ውድብና ህወሓት ካብቶም ልሙዳት ፍልይቲ ክትከውን እያ ዝብል ሃንቀውታ ናይ ኩሉ ቅኑዕ ዘበኡ ዝሓሰብ ትግራዊይ ምንባሩ ሓቂ እዩ። ይኹን እምበር ተስፋና ከም ሃፋ ከምዝበነነ ወይ ከኣ ፍታሕ እንተዘይተገርሉ ካብኡ ከምዘይተርፍ ምትንባይ ነብዩ ምዃን ዘድልዮ ኣይኮነን።

ዕጥቂ ቃልሲ ብዘይካኣቶም ዓዲ እትጠፍእ ዝመስላቶም መራሕቲ ኣውራጅና እዩ። ገና ካብ ብጊሓቱ ካብ ማእኸል ሃገርን ወፃኢን ዓዶም ከገልግሉ ሰናይ ድሌቶም ዘርኣዩ ወገናት "ኣበይ ዝነበሩ" ብዝብል ዕጥቃዊ ቃልሲ ብዝፈጠሮ ኣነነት ቦታ ክስእኑ ተገሩ። ኣብ ዕጥቂ ቃልሲ ምስታፍ ነቲ ቃልሲ ካብ ዝነበሮን ዝህልዎን ወሰን ጥሒሱን ትርጉሙ ስሒቱን ኣብ ባንኪ ዝተቐመጠን ኣብ ኩሉ ቦታን ጊዜን ዝሸረፍ ዕቋር ኮይኑ። መዐቀኒ መዝታት መንግስቲ ብቕዓት ምዃኑ ተራፍስ ኣብ ዕጥቂ ቐልሲ ምስ ዝተገብረ ወፊያ ክተኣሳስር ወይ

ከአ ንኸምዙይ ዝግይነቱ ኣተሓሳስባ ዝድግፍ ሓይሊ ዝግወተሉ መይዳ ኮይኑ። ነዚ ምእንታ ክጥዕም ግብሪን ውዕሎን ስውኣት ብዘይ ዕረፍቲ ይዝንቡ። ንሱውን ንኹብራቶም ተባሂሉ ዘይኮነስ ብዓብይኡ ዝተፈለየ ሓሳብ ንዝሓዙ ሰባት ርእሶም ከድንኑ ንምግባር ዝዓለመ ኮይኑ ንረኽቦ። እዞም ንስኩላኣ ካብ መስዋእትነት ዝተረፉ መራሕቲ ዋኒን ዓለም ከምዝረሰዐ ባሕታዊ ኮይኖም ሕድሪ ስውኣት ንምፍጻም ዝተሰለፉ ምሩፃት ምኃኛም ይዝንተወሎም። ነዚ ክጥዕም ድማ ዳርጋ ከሉ መሓውር መንግስቲ በዚ ኣግባብ ተቐንዩ። ሓረስታይ ኮነ ከተመታይ ኣብ መስርዕ ከምዝነብር ውድብ ሰራዊት ክውደብ ግድን ኮይኑ።

ብሕጋዊ መንገዲን ብኣፍልጦ መርፃ ቦርዲ ሃገርናን ዝተጣየሹን ኣብ ትግራይ ክነጥፉ ዝወሰኑን ውድባት ዕላማኦም ብዘየገድስ ናይ ምንቅስቓስ ህገ መንግስታዊ መሰሎም ተሓልዩ ክንቀሳቐሱ ዘኸለል ሃዋህው ኣብ ክንዲ ምፍጣር “ኳኹቶ” ዝብል ሸም ብምልጋብ ድሑር ዝኾነ ፖለቲካዊ ሸቶ ክቐፅር ይፍትን። ዕላማ ወያነ ትግራይ ብሰናይ ድሌት ህዝቢ ስልጣን ዝሕዝ መንግስቲ ምርግጋፅ እምበር ብሓይለ መልጢን መማረፅ ብምኸላእን ርዝነቱ ዝምዘን ሓይሊ ምፍጣር ክኾን ኣይኸእልን። እዙይ ምስ ዝኸውን ኣንፈቱ ስሒቱ ኣሎ ማለት’ዩ። “እዋይ ዘበን እዋይ ዘበንዩ ዘዕበኹዎ ድሙዶ ኣምጺኡላይ ተመንዮ” ኢሉ ንጃንሆይ ዘዘመ ትግራዊ ትምክሕቲ ግዲ ተቐጺሩሉስ ድሕሪ ሓደ ትውልድን ፈረቓን ኣብ ዓርሱ በጺሑዎ ክርኢ በቐዑ። ዘዕበዮም ደቁ ክሳዱ ረጊዶም ሰንሰን የብሉዎ ኣለው። ፍርቂ ዕድመኡ ኣብ ቃልሲ ንዘሕለፈ ተጋዳላይ ኩነታት ምስተለወጠ ንህዝቢ ዘይጠቅም ስልጣን ምሓዙ እንታይ እንታይ ይጥዕም? ንዓይ ዘስደምም ተርእዮ እንትኸውን “ዘበልኩም በሉ ጥራይ ምቕናይ” ንዘበሉ መራሕትና ግን ዝስከፉሉ ዛዕባ ኣይመስልን።

3. ባዕላውያን ጎነፃት ወያነታት ትግራይን ኢትዮጵያን

ትግራይ ግዳይ ካብ ዝኾነትሎም ፀገማት ሓደ ህወሓት ኣብ ወያነ ኢትዮጵያ ዝነበራ ዕዙዝ ተራ ዝብገስ ከምዝኾነ እምነተይ እዩ። “ዓወት ወያነ ትግራይ ብዓወት ወያነ ኢትዮጵያ ይረጋገፀ” ዝብል ውድባዊ ጭርሖ ብመሰረቱ ትኸክል ይኹን እምበር ሚዛኑ ሓሊዩ ዝተሳለጠ ዕማም ኣይመስለንን።ኣብ’ቲ ጊዜ’ቲ ሃገርና ኣዝዩ ታኣናፋይ ኣብ ዝኾነ ፖለቲካዊ ሃዋህው ነይራ። ሰላም ካብ ምዕሳል ጀሚሩ ዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ ሓይልታት ባህታግቶም ኣማእኺሉ ዝመርሕ ብሱል መሪሕነት ዝጠልበሉ ጊዜ ምንባሩ ሓቂ እዩ። ብመንፅር ሃገራዊ ሸቶታት እንትምዘን ከኣ ናእዳ እምበር ወቐሳ ዝግብኦ ኣይኮነን። እቲ ሸግር ናብ ትግራይ ክነሸርፎ እንተለና እንረኽቦ ምስሊ እዩ። ብብግዚኡ ኣብ ትግራይ ክሳለጡ ዝትሓዙ ዝነበሩ ናይ ልምዓት መደባት ሓያሎ ተቐውሞ የጋጥም ነይሩ። እቶም ተቐውሞታት ካብ ተናኣናሕትን ፀላእትን ጥራሕ ዘይኮኑስ ካብ ኣባላትን መሪሕነትን ኢህወዴግ እውን ይምንጭዉ ክምዘነበሩ ይፍለጥ። ከም ውፅኢትውን ትግራይ ዝግብኡዎ ናይ ልምዓት ብፅሒታት ክትረክብ ልቡ መሊኡ ዝማጎት ሓይሊ ወይ

አይነበረን ወይ ከአ ከስማዕ ዕድል አይረከበን። “ትግራይ እስክትለማ ሌላው ክልል ይድማ” ንዝብል ኣዝዩ ዝቐንዙን ኣብ ባይታ ዘይነበረን ዘየሎን ሓቂ ዘንግርቕ ጭርሖ ፀላእቲ ብምምብርካኽ ትግራይ ንምስክርነት እትቐርብ ናይ ድኽነት ኤግዚቢት ኮይና ክተርፍ ተገይራ። ዝሓሸ ናይ ኣመራርሓ ብቐጻት ዝነበሮም ካድረታት ህወሓት ናብ ማዕኸል ሃገር ብምስሓብ ትግራይ መዐንደሪ ድኹማት ክትከውን ተፈሪዱላ። እዙይ ማለት ኣብ ትግራይ ዘለዉ ካድረታት ኩሎም ድኹማት እዮም ንምባል ኣይኮነን። እኳድኣስ ጥንኩራት መምዩ ዝድርቢ ስርዓት ስለዝኾነ ጥንክር ዝበለ ሰብ ምስ ዝርከብ ናብ'ቲ ለውጢ ዘምፅእ ናይ ኣመራርሓ ፀፍሒ ዘቐርቦ የለን። እዚ ማለት ትግራይ ንክመርሕ ዕድል ዝተውሃቦ ሓይሊ እቲ ቀንዲ ድኽመቱ ድኹም ምዃኑ ዘይኮነስ ድኹማት ዘፍቅርን ብድኹማት ክኸበብን ብሰናይ ድሌቱ ዘፍቀደ ምዃኑ እዩ።

እቲ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ዝነበረ ሓይሊ ኣብዙ መሰረታዊ ድኽመትዚ ዝነበሮ ብፅሒት ትግራይ ፖለቲካዊ ፀገም ናብ ዘይትኾነሉ ኩነታት ክትወርድ ምስርሑ እዩ። ዝኾነ ዓይነት ፍሉይ ሓሳብ ዝሓዘ ሰብ እንተልዩ ንዕኡ ብምልማስ “ብኣሜን ጎይታይ”ን “ምእንተ እዛ ሞጎጎ ትሕለፍ ኣንጭዎ” ብዝብል ድጉል ቅርሕንትን ተተኪኡ። ትግራይ ውዕውዕ ፖለቲካዊውን ልምዓታውን ምንቅስቓሳት ዝሰለጠላ ክልል ምዃና ቐርቶስ ቕህምምትን ናብ ኣዲስ ኣበባ ገፃ እናጠመተት እትምህለል ነዳይ ኮይና። ከምቲ ልሙድ ከዓ ትግራይ ምእንቲ ምዕዋት ወያነ ኢትዮጵያ ክባሃል ንዳግም መስዋእቲ ቐሪባ። ዋጋ ሓቂ እዞም ክልተ ወያነታት መሰረታዊ ዝኾነ ተፃብኦ የብሎምን። ብዓብዩ ድልድልቲ ኢትዮጵያ ምህናፅ ንትግራይ ከዳኸም ግድን ኣይነበረን። ብተግባር እንትምዘን ግን ትግራይ ድሕሪ ቤት ዝገብር ፖለቲካዊ ምዕባለ ግሂዱ።

ኣብ'ዙይ ክልዓል ዝግብኦ ሕቶ ትግራይ ሓዚ እትርከቡሉ ፖለቲካውን ኢኮኖሚያውን ፀገም ኣብ ካልኣት ክፋላት ሃገርና ምስ ዝርእ ዘሎ ኢኮኖሚያዊ ዕብየትን ፖለቲካዊ ምርግጋእን እንትርኤ ክኸፈል ዝግብኦ መስዋእትነት'ዶ ክንብሎ ንኸእል ዝብል እዩ። ብዙሓት ሰባትውን ምስ ውሱን ጊዜን ዓቕምን ብምንፅፃር ካብዚ ንላዕሊ ክሰራሕ ምፅባይ ዘይምኽኑይ ከምዝኾነ ይከራኸሩ።

እቲ ጉዳይ ግን መራሕትና ካብ ዓቕምም ንላዕሊ ዘይሰርሑ ኢሉ ብእዝኖም ዝወጠጦም የለን። ክንሰርሖ ኢና ኢሎም ቃል ዝኣተውሎም ዕማማት ዘይምስርሖምን ንትግራይ ዘይኮነስ ንውልቀ ስልጣኖም ሓደጋ መሲሉ ምስ ዝርእዮም ዝዓፅፉዎም ናይ ልምዓት መደባት ከምኡውን ኩሎም ፀገማት ተፃዊሮም ኣብ ትግራይ ኢንቨስት ንምግባር ዝወሰኑ ሰብ ሃፍቲ ብምድሃል ክሃድሙ ብምግባር ንድኽነትና ዝገበሩዎ ኣበርክቶ ዘይሕለፍ ታሪኻዊ ድኽመት ብምዃኑ እዩ። ኣብ ናእሽቱ ንግድታት ተጓይዩ መድፈኒ ስድራ ዝረከብ ትግራይ ብዘየዋሳውስ ቁፅፅርን ምስ ክወን ኣታዊ ዘይሳነ ግብሪን ሰንሰን ኢሉ ናብ ርሑቕን ቀረባን ክስደድ ምኽንያት ኮይኑ። ኣብዝሓ ኢትዮጵያዊ ናይቲ ዝርከቡ ሃገራዊ ምዕባለን ዋግዋጎ

ዴሞክራሲን ተረባሓይ እንትኾን ትግራዊ ብፍላይ ግን ቀለቡ ስርሒታት ዕጥቂ ቃልሲ ኮይኖም። ወግሐ ፀብሐ “ግርም አለኻ” ብዝብልዎ ክልላዊ ሚዲያታት ደንፀዩ። ሓለፍቲ መንግስቲ ፌደራል ርኢቶ ህዝቢ ንምስማዕ ንትግራይ እንትኹዱ “ወርቂን ጨርቂን ኮይንና” ብዝብሉ ሕሩያት ውልቀታት ተደሚሞም ይምለሱ። እዙይ እንታይ ማለትዮ? ኣብ ኣዲስ አበባ ዘሎ ዴሞክራሲያዊ ሃዋህው ኣብ መቐለ የለን። ህዝቢ ኣዲስ አበባ ንዘስምዖ መረረት ዝወሃቦ ምላሽ ንህዝቢ መቐለ ሰማይ እዩ።

እሞ እዞም ክልተ ወያነታት ተመጋገብቲ ጌርናዶ ክንወስዶም ንክእል? ከምናተይ እምነት ወያነ ኢትዮጵያ ምስኩሎም ፀገማቱ ኣብ ምስጓም ይርከብ፤ ወያነ ትግራይ ግን ኣብ ደውታ። ወያነ ትግራይ ንወያነ ኢትዮጵያ ዕዳ ዝኾነሉ ጊዜ በባሕሪ ዝብል እምነት ኣለኒ። ድኽመታቱ ብዕቱብን ኣብ ዝቐልጠፈን ጊዜ ምስ ዘይፈትሕ ከኣ ሳዕቤኑ ኣብ ትግራይ ጥራይ ተውሲኑ ዝተርፍ ዘይኮነስ ርኢይ ሃገራዊ ሓደጋውን እዩ።

4. ግዳይ ቁንፅል ራዕይ

ወያነ ትግራይ ኣብ ከይዲ ዘጋጥሙዎ ዝነበሩ ፀገማት ጠቕሊልካ እንትርእ ምስ ጊዜን ምዕባለ ቃልሲን ዝተገገፀ ሓመራርሓ ዘይነበሮ ምዃኑ እዩ። እዙይ ማለት ዝሓሸ ሓመራርሓ ክፍጠር ምክኣለ ወይ ክፍጠር ነይሩዎ ማለተይ ከምዘይኮነ ኣንብብቲ ክትርድኡላይ እላቦ። ዝብሎ ዘለኹ እቲ ቃልሲ ከፍርዮ ዝክእል ሓመራርሓ እኳ ዘፍረየ እንተኾነ ኣብ ድሩት ኩነታት፣ ከባቢን ጊዜን ዝፈረየ ሓይሊ ብምዃኑ ካብ ኢድ ናብ ኣፍ ክባሃል ብዝክእል ኣንፈት ሓመራርሓ እዩ እቲ ቃልሲ ተሳሊጡ። ዝበዝሑ ምዕባለታትውን ድኽመታት ምስተኸሰቱን ከብፀሑዎ ዝግባእ ጉድኣት ምስብፀሑን እዩም ዝእረሙ ነይሮም። ታሪኽ ከምዝነግረና ሕንፍሽፍሽ(1969 ዓ/ም)፣ ቀዳማይ ደወታ(1977 ዓ/ም) ካልኣይ ደወታን (1982 ዓ/ም) ቡብግዜኡ ዝፍጠሩ ዝነበሩ ቃልሲ ዝሃሰዩ ኣረኣእያታትን ቀዲሙ ብምእማት መፍትሒ ዝናዲ ሓመራርሓ ነይሩ ክባሃል ኣይካኣልን። ተሓንፊሽና እንታይ ንግበር? ቃልስና ደው ኢሉ እንታይ ንግበር? ኣብ መንጎ ተጋደልትን ሓመራርሓን ዘይዴሞክራሲያዊ ርክባት ማዕቢሉ እንታይ ይገበር? እናበለ መፍትሒ ዝናዲ ሓይሊ ኣብ ርእሲ ምንባሩ ካብ ታሕተዎት ኣካላት ዝምንጭዉ ሓሳባት ዘይምቐባል ገላጻይ ባህሪ ናይቲ ሓመራርሓ ምንባሩ ብዙሓት ዝስማመዕሉ ጉዳይ እዩ።

ድሕሪ ውድቀት ደርጊውን ብዓይነቱ ዝተፈለየ ሓመራርሓ ነይሩና ኢሊ ኣይኣምንን። ትግራይ ብኩናት ብዝበፀሐ ስምብራት፣ ብስእነት ትሕተ ቅርፃን ካልኣት ፖለቲካዊ ፀገማትን ዝብገስ ቀልቢ ውልቀ ርእስ ማል ናይ ምስሓብ ዕድላ ኣዝዩ ድሩት ከምዝኾነ ኣሚቱ እንተብቐዕን ነዚ ከም ጊዜያዊ መፍትሕን ፀራጊ

መንገዲን ኮይኑ ከገልግል ኢፈርትን (Endowment Fund for the Rehabilitation of Tigray) ሳርትን (Sustainable Agricultural Rehabilitation of Tigray) ንምጥያሽ እንትውሰንን ካብ ልቢ ካብ ዝተቐበሉ ሰባት ሓደ ጌረ ንኩባሰይ እቕፅራ። ከም ዝኾነ ግዲስ ትግራዊይን ደጋፊ ህወሓትን መጠን ከኣ ንኢፈርትን ሳርትን ካብ ዓይኒ ጠባን ንምክልኻል ዝከኣለኒ ከምዝፅሓፍኩን ከምዝተማገገኩን ይስምዓኒ።

ብውልቀይ ዕላማታት ኢፈርት ዕላማታት ሳርት ኣብ ሸቶኣም ክበፅሑን ንኢንዱስትሪያዊ ምዕባለ ትግራይ መንገዲ ክፀርጉን ካብ ምግባር ወፃኢ ዝርዱእኒ ኣይኮኑን። ከም ናይ'ቲ ጊዜ ትልሚ ኢፈርት ብተዋህልሎ ማል ሳርት(ሓመዳ ድኣ ይቕለላ እምበር) መልክዕ ትግራይ ብዓይነቱ ዝቕይር ዕማም ዳግመ ግረባ፣ ምህናፅ መስኖአዊ ሓፅብታትን እታወታት ቴክኖሎጂን ክተሳልጥ፣ ቅድም ቀዳድም ህዝቢ ትግራይ ውሕስነት መግቢ ከረጋግፅ ብኡ ኣቢሉ ድማ ናብ ሕርሻ ዝመሰረቱ ኢንዱስትሪ ክሰጋገር ዝገብር ዝኹርዕን ናይማን “እንቋፅ ተቓለስና” ዘብልን ትልሚ እዩ ነይሩ። እሞ እዙ ወርቂ ዝኾነ ትልሚ እዙይ ጋኔን ኣየናይ ሩባ ረኸቦ? ንብዙሕ ኣሸሓት ሄክታር ከልምዕ ተተሊሙ ዝነበረ ፕሮጀክት ጎላጉል ራያ እንታይ ኮለፎ? ንብሉፃት ተምሃሮ ትግራይ ፍሉይ ዕድል ብምሃብ ዕቕር ዓቕሚ ሓዱሽ ወለዶ ናብ ጭቡጥ ረብሓ ሃገር ክቕይር ብሰብ ራእይ ዝተጣየሽ ኢንስቲትዩት ቴክኖሎጂ መቐለ እቶም ሰብ ራእይ ካብና ምስ ዝፍለዩ ናብ ተራ ሓደ ክፍሊ ትምህርቲ ዩኒቨርሲቲ መቐለ ክሕወስ ንምንታይ ተጌሩ? ክነስተውዕሎ ዝግባኣና ነገር ካብ ቃላሚናን ኤም. ኣይ.ቲ.ን ተሞክሮ ቐሲሞም ተመሳሰልቲ ተቋማት ዘጣየኹ ክልላት ብዙሓት ምዃኖም እዩ። ንሳርት ስዒቡ ዝተጣየሽ ኣመልድ(አማራ መልሶ ማቋቋሚያ ልማት ድርጅት?) ዝተፈላለዩ ከባቢታት እቲ ክልል ብመሰረቱ ዝቐየረ ልምዓት የሳልጥ፤ ከምኡውን ንዓመታት ተመሊጦም ዝነበሩ ጎድባታት መሊሱ ኣብ ምሕዋይ ዕዙዝ ግደ ኣብ ምፅዋት ይርከብ። ትግራይና ብኣንፃሩ ግን ጀሚራ ዘይትውድእ ምስሓቕ ጓህማማት ኮይና ትርከብ። ኣብ ትግራይ ራእይ ምስ በዓል ዋንኡ እዩ ሓቢሩ ዝመውት። ሓባራዊ ራእይ ዝነበሃል ዛዕባ ከምቲ ዝድረፈሉ ኣብ ባይታ ደሊኻ ኣይርከብን። ልምዓት ከኣ ኣብ ንፁር ሓባራዊ ራእይ ንሓያሎ ትውልድታት ሰገፅ ብዘይብል ዲስፕሊንን ብሉፅ ኣፈፃፀማን ወፃኢ ክሕሰብ ኣይኽእልን።

5. ምስ ድኽመታት ተሳኒኻ ምንባር

መበገሲ ድኽመታት ኣብ ክልተ ክኸፈሉ ይከኣል። ቀዳማይ ሸግር ምዃኖም እናተፈልጡ ብሰንኪ ኣሰራርሓታት ኣጥቢቐኻ ዘይምሓዝ፣ግዕዝይና፣ መዝኻ ካብ ኣግባብ ወፃኢ ምጥቃም፣ ምስልን ፅባቕን

ሐሶት ምብሃግ፣ ምፍራሕ ወዘተ (እንትጠቻለሉ ቅንዕና ምስክርነትን ዘበግሎም ድኸመታት) ዝብገስ እንትኾን ካልኣይ መበገሲ ድኸመታት ከኣ ናይ ፍልጠት ክፍተት እዩ። ናይ ፍልጠት ክፍተት ብመሰረቱ ዝፍታሕ ተወሰኸቲ ስልጠናታትን፣ ትምህርትን ምርምር ብምክያድ ይኸውን። እቲ ቀዳማይ መደብ ድኸመታት ግን ብስልጠናን ተወሳኺ ፍልጠትን ጥራይ ዝፍታሕ ኣይኮነን። እኳድኣስ ፍልጠት ዘናሹ ንዝኾነት ጥቕሚ ከኣ ከም ቅድመ ኩነት ኮይኑ እንትቐርብ ብመዝነቱን ገንዘቡን ፍልጠት እንተዘይኮነኳ ምስክር ወረቐት ካብ ምዕዳግ ንድሕሪት ዘይብል መሕፈሪ ባእታ ኮይኑ ንረኽቡ። ድኸመታት ምህላምም እናፈለጠ ጎምባሕባሕ ዝብል ኣመራርሓ ለውጢ ከምፅእ ኣይኸእልን። መሪሕነት ለውጢ ዘምፅእ ብዕሊ ንዘለለዮም ድኸመታት ብቅንዕናን ዕቅድነትን መፍትሒ ከደሊ ድቃስ ዝስእን ምስ ዝኾን ከምኡውን ብሰንኪ ክፍተት ፍልጠት ዝፍጠሩ ሓልክታት በዘየቋርፁ ምምኽኻርን ስልጠናን እናፈትሐ ዝኸይድ እንተኾይኑ እዩ። እቶም ፀገማት ክፈትሑ ዓቕሚ እንተሓፀሮ ከኣ ዝሓሸ ክእለት ዘለዎ ውልቀሰብ ወይከኣ ጉጅለ ክትክኦ ክሳብ ምግባር ዝኸይድ ስጉምቲ ምስ ዝወስድ ጥራይ እዩ።

ርብዒ ክፍለ-ዘበን ሓፂር ጊዜ ኣይኮነን። ንኸንድዙይ ዓመታት ብመጠን ትፅቢት ህዝቢ ትግራይ ትርጉም ዘለዎ ልምዓትን ሰናይ ምሕደራን ዘየንገሰ ኣመራርሓ ክስከፍ እንተዘይክኢሉ ምስ ድኸመታቱ ከይበታትኽ ዝመሓሰ ኮይኑሎ ማለት'ዩ። እዙ ዝለመድናዮ ጥብ ትብል ለውጢ ዘየምፅእ ኣጋማግማ ወጊድ! ብውሽጣዊ መስርሕ ለውጢ ናይ ምምጻእ ተስፋ ዘብቀዐ ይመስለኒ። ውሽጣዊ ድኸመታት ምፍታሽ ንሳልሳይ ወገን ክመሓላለፉ ይግባእ። ሳልሳይ ወገን ዝብሎ ዘለኹ ነፃነት ዘለዎ ሚድያን ትካላዊ ኣሰራርሓ ዝውስኖ ርክብ ስራሕ መካየዲ መንግስትን ሲቪል ሰርቪስን ክህልው ኣለዎ ማለት'ዩ። ኣብ ባይታ ዘሎ ሓቂ ግን ሲቪል ሰርቪስ ትግራይ ብተናኣናሒ ውድባዊ መስርሕ ተመንጢሉ ይርከብ። ኣብ መንግስትን ውድብን ዘሎ ኣፈላላይ መስመሩ ዘይፍለጥ እቲ ውድብውን ንዝንተኣለሙ ኣብ ስልጣን ክፀንሕ እምበር ትፅቢት ህዝቢ ክሳብ ዘየፀገበ ክልወጥ ከምዝኸእል ዝኣምን ኣይኮነን።

ካብዙይ ቀደሊ ኣብዚ ኣዋርሕ ብዝተፈላለዩ ሚድያታት ዝቐረቡን ክልዓሉ ይግባእ ኢሉ ዝኣምነሎምን ንጥብታት ክስዕቡ።

1. ፖለቲካዊ ቃልሲ ትግራይውን ኣካል ቃልሲ ለጂትመሲ ክኸውን ምብቕዑ

ፖለቲካዊ ኩነታት ሃገርና ክዕረቁ ኣብ ዘይኸእሉ ተፃባቂ ጫፋት ዝርከቡሉ ቀንዲ ምኽንያት ኣግባብ ቃልሲታቶም ኣብ ፀገዒ ፖለቲካል ለጂትመሲ ዘንበሩ ሓይልታት ዝራመፁሉ መድረኽ ብምዃኑ እዩ።

ጠቕላላው እንትርአ ፖለቲካ ለጂትመሲ ስልጣን ናይ ምሓዝ መሰልን ግቡእነትን የመልከት። ዝብዝሕ ጊዜ ለጂትሜት ዝኾነ መንግስቲ ፍልፍል ስልጣኑ ህዝባዊ መረጃ እዩ። ይኹን እምበር ካብ ፍሉይ ታሪኽን ኣጋጣሚታትን ዝፍልፍል ለጂትመሲውን ኣሎ። ንኣብነት ኣንጻር ባዓዳዊ ይኹን ደርባውን ብሄራዊ ወፅዓታትን ዝተኸየዱ ቃልስታት ስዒቦም ናብ ስልጣን ዝመጹ ሓይልታት ሕገ መንግስታዊ መዳያይቦ ስልጣን ክሳብ ዝብጅ ንውሰን ጊዜ ለጂትሜት ኮይኖም ክቐፁ ይከኣል። መንግስታዊ ስልጣን ናይ ምሓዝ ለጂትመሲ መሰረቱ ህዝባዊ ተቐባልነትዮ ካብ ዝብል ኣምር ይፍልፍል። ዝበዝሕ ህዝቢ ናይ'ቲ ስልጣን ዝሓዘ ሓይሊ ለጂትመሲ ዘይቐበል እንተኾይኑ እንትቐድሞ ባዕሉ እቲ መንግስቲ ከምዘለዎ ክቐፅል ሕጋዊን ሞራላዊን መሰረት ይምንጠል። ቀዲሉ ከኣ እቲ ኩነታት ግቡእ ፍታሕ ብቐልጠፍ ምስ ዘይረከብ ናብ ህዝባዊ ዓመፅን ናዕቢን የምርሕ።

ፍልፍል ለጂትሜት መንግስቲ መረጃ ይኹን እምበር መረጃ ንግርሱ ለጂትመሲ ክህልዎ ቅድመ-ኩነት የድልዮ። ንኣብነት ተናኣናሕቲ ሓይልታት ኣብ ኣገደስቲ መንግስታዊ ትካላትን ብዓብይኡ ከኣ ሕገ መንግስታዊ እምነቶም ፈተኽ ዘይብል ምዃን፣ መረጃ ንኸፈፅም ሓላፍነት ዝወሰደ መንግስታዊ ትካል ብኹሎም ተናኣናሕቲ ውድባትን ውልቀሰባትን ቅቡል ምዃን፣ እቲ መረጃ ዝካየደሉ ሃዋህወ ንኹሎም ተናኣናሕቲ ሓይልታት ማዕረ ዕድል ዝህብ ምዃን፣ ፍትሓዊ ብፅሒት ሸፋን ሚድያ፣ ከምኡውን እቲ መራጃይ ህዝቢ ብዓብይኡ ብዘይ ስኽፍታ ዝደለዮ ተወካሊ ምምራፅ ዘኸእሎ ኩነታት ምህላው ወዘተ ምጥቃስ ይካኣል። እንተናኣስ እዞም ዝተጠቐሱ ነጥብታት ዘየማልእ መረጃ ብብግዚኡ እናሓየለ ዝኸይድ ሕገ መንግስታዊ ስርዓት ከውሕስ ኣይኸእልን።

ብዚ መንፅርዚ ኩነታት ፖለቲካዊ ሃገርና እንትንፍትሽ ግዳይ ለጂትመሲ ኮይኑ ንረኸቦ። ኢህወዴግ ምትእኽኻብ “ሓደ እዝኖም ዝመንፀፎም እቲ ካልእ ድማ ክዳኖም” ዝኾኑ ሰባት ይኹን ኣይኹን ገና ኣብ “ዘይበርሀሉ” ሰዓትውን እንተኾነ “ንእሽቶ ዕድል እስኪ ንሃቦ” እትብል ናይ ምትሕብባር መንፈስ ከርእዩ ኣይፈቐዱን። ገና ካብ ብጊሓቱ ኢህወዴግ ሃገር ዝበታትን “ሰይጣን” ከምዝኾነ ቁዋም ብምሓዝ ለጂትሜት ዝኾነ መንግስቲ ካብ ኣፈሙዝ ጥራሕ ከምዝርከብ ዝኣምን ሓይሊ ዳርጋ ኩሎም ናይ ተቓውም ሚድያታት ብምቁፅፃር ንዓመታት ሰቢኹ። ከምውፅኢትውን ድሕሪ ርብዒ ክፍለ ዘበን ልምምድ ሓውሲ-ዴምክራሲውን እንተኾነ ዓይነታዊ ብዝኾነ መንገዲ ዝለዘቡ ፖለቲካዊ ቁዋማት የለውን። ብዓይኒ ተቓዋምቲ ሓዚውን መንግስቲ ኢህወዴግ ብኣፈሙዝ ዝገዝእ ኣምባገነን መንግስቲ እዩ። ሳዕቤን እዙ ቁዋም ዴምክራሲ ሃገርና ንዘይተወሰነ እዋን ዝደፍእ ከምኡውን ህዝቢ ኢትዮጵያ ጥዕና ዘለዎም መማረቂታት ዘስእን ኮይኑ ይርከብ።

ለጂትመሲ ኣብ ትግራይ ግን ፍልይ ዝበለ ታሪኽ ነይሩዎ። ኣብ ለጂትመሲ ወያነ ትግራይ ስክፍታን ተቓውሞን ዝነበሮም ትግራዎች ኣዝዮም ውሑዳት ነይሮም። ፍትሓውነት ምድምሳስ ደርጊ ዳርጋ ንኹሉ ትግራዊይ ቕሳነት ምንባሩ ምርምር ዘድልዮ መደምደምታ ጌረ ኣይወስድን። እቲ ሓቂ ክምዙይ እንተነይሩ ኣብዙ ሓዚ እዋን ንምንታይ መልክዑ ቀይሩ ናይ ለጂትመሲ ሕቶ ክኸውን ክኢሉ? 1983ዓ/ም ከም መሰረት ፍልልይ ባህግታትን ፖለቲካዊ ቁዋማትን ዘለዎም ዝተፈላልዩ ሓይልታት ክትከውን ዘይትኸእለሉ ምኽንያት እንታይ እዩ? ግዕዙይ ምሕደራ ህወሓት ንምቁዋም ለጂትመሲ ዕጥቃዊ ቃልስና ምቁዋም ግድንን ኣድላዩን ዝኾነሉ ምኽንያት እንታይ ክኸውን ይኸእል? ወያነ ትግራይ መቐፀልታ ገድላዊ ልእኹቶ ኤርትራ ከምዝኾነ ዝከራኸሩ ሰባት ቁፀሮም እናወሰኸ ይመፅእ ዘሎ ይመስለኒ። እንታይ ክግበር ነይሩዎ እዮም ዝብሉ ዘለዉ?

እቶም ኣብ ትግራይ ዝርከቡም ተናሓናሕቲ ውድባት ይኹኑ ካልኣት ውልቀታት ሕቶ እዋናዊ ቃልሲ ትግራይ ሕቶ ለጂትመሲ ክኸውን ምምራጻም ንኸልልና መፍትሒ ዘይኮነስ ተወሳኺ ሓልኪ ከምዝኾነ እዩ ዝአምን። እዞም ሓይልታትን ውልቀታትን ሕዚ ትግራይ ዝመርሕ ዘሎ ውድብ ብዓፈናን ንህዝቢ ኣማራጺ ብምኸላእን ስልጣኑ ከናውሕ ዝቐረፀ ምዃኑ ምእማን ብኡ መጠን ከኣ እዋናዊ ህዝባዊ ውክልናኡ ኣብ ሕቶ ምእታው ከምኡውን ናብ ጭቡጥ ናይ ኣፈፃፀማ ፀገማት ብምውራድ ህዝቢ ኣብ ጎኖም ክዓሰል ምግባር ርትዓዊ ናይ ቃልሲ ኣንፈት ጌይረ እወስድ። ህወሓት ካብ እትፍጠር ጀሚሩ ንዝገበረቶ ኣበርክቶ ኣብ ሕቶ ምእታው እንትብእስ ከኣ ናይ ባዕላ ልእኹቶ ዘይነበራ ምስልይቲ ሓይሊ ጌሩ ዝርኢ ኣመዛዝና ግን ኣዝዮ ድኹምን ኣብ ክውንነት ዘይተመስረተን ኮይኑ ይረአየኒ። ነዚ ከራጉድ ምእንታ ዝቐርብ መከራኸሪ ነጥቢ ህወሓት ብዛዕባ ኤርትራ ካብ ኤርትራውያን ንላዕሊ እትሕለቅ ሕቶ ኤርትራ ሕቶ ባዕዳዊ መግዛእቲ ምዃኑ ምቕባላ ከምኡ-በነት ብምኸቅራብ ንኢትዮጵያ ብምጉዳእ ኤርትራ ከምዝጠቐመትን ኣሰር ካልኣዊ ምኒሊክ ብምስዓብ ንሃገራዊ ድሕነት ወሳኒ ዝኾነ ኣፍደገ ባሕሪ ክንሰእን ብምግባር ዘይሰረይ ሓጥኣት ከምዝፈፀመትን ይኸሱዎ። ከም ውፅኢትውን ትግራይ ንምምራሕ ዘኸእላ ሞራላዊ መንፀፍ ከምዘይብላ ይድምድሙ።

ንሓደ መንግስቲ ወይ ከኣ ውድብ ኣብ ሓደ ዛዕባ ምንቃፍ ምእንተ ርእሱ ዝግበር ኣይመስለንን። ጉድለት ፈጸሙ ኢልካ ምስ ዝእመን ንምዕራይ ካብ ምህቃን ክብገስ ዘለዎ ይመስለኒ። ከምሓደ ታሪኻዊ ጉድለት ክርእ ካብ ምድላይ ክብገስውን ይኸእል፤ ይኹን እምበር ከምዙይ ዝዓይነቱ ባህሪ ኣካዳሚያዊ ብምዃኑ ንፖለቲካዊ ውድባትን ፖለቲከኛታትን መኸሰብ ዝርከቦ ኣይኮነን። እቲ ዛዕባ ከምዙይ እንተኾይኑ ሕቶ ኤርትራ ደጋጊምካ ምልዓል ዝሞተ ፈረስ ምግላብ'ዶ ኣይኮነን? ሕቶ ኤርትራ ሕቶ መሰል ርእስ ውሳኔ ኾነ ሕቶ ባዕዳዊ መግዛእቲ እቲ ሓቂ ግን ህወሓት ትባሃል ውድብ ቅድሚ ምፍጣራ ንኣስታት ዓሰርተ

ወአርባዕተ ዓመታት ኣብ ኣብ ደማዊ ኩናት ተረግጪና ምንባርና እዩ። እቲ ሓቂ ከምኡ ኮይኑውን ህወሓት ኣብዙ ጉዳይ'ዚ “ዝተጋገዩ” ቁዋም ምትሓዘን ፀኒሓውን ነዚ ዘራገድ ውሳኔ ብምሕላፋን(ኤርትራ እትባሃል ሃገር ቀዲማ ብምፍላጥ)ምንቃፍ ከም መሰል ምውሳኔ ብዙሕ ዝተሓትት ከይኾን ይኸእል። ኮይኑ ግን ንኤርትራ ካብ ዝነበራ ሕሉፍ ፍቕሪ ወይ ከአ ሕሉፍ ፅልኢት ኢትዮጵያ ዝወለዶ ክኸውን ኣይኸልን። ኢትዮጵያ ደገ ባሕሪ ብምስኣና ከጋጥሙዋ ዝኸእሉ ፀገማት ካብ ዘይምእማት ዝተገበሰ እውን ኣይነበረን። ሕቶ ኤርትራ ናዓይ (ከም ተጋዳላይ ህወሓት መጠን) ጫፍ መዐቀኒ ንሃገሪይ ዝነበረኒ ተገዳስነት ጌረ እየ ዝወስድ። ብፖለቲካዊ ትሕቶኡ ከዓ ብዓይነቱ ዝተፈለየ ዕማም ህንፀት ሃገር(State thesis) እዩ። እታ ኣነ ዝፈልግ ህወሓት ርእሲ ኩሉ ነገር መሰል ዓርሰ ውሳኔ ህዝብታት እቲ ዝረዘነ ዕማማ እዩ ነይሩ። ምእንቲ ሓደ ረብሓ ክትብል ህዝቢ ዝዕፈነሉን ኣብ ዘይሳሲ ውግእ ዝእጎደሉን መገት ኣይትቐበልን። ብቐንዱ መሰረት ሃገር ወለንታዊ ድሌት ህዝቢታት እምበር ሓይለ መልጢን ግበታን ክኾን ከምዘይብሉ ምእማና እዩ ዕጥቃዊ ቃልስና ፍሉይ ዝገብር። ኣብ ግዝኣታዊ ሓድነት ዝምርኮስ ሃገራዊነት ኣብ ሓፃ ዝተሃንፀ ቅርፃ እዩ። ስለዝኾነውን ውዲሉ ሓዲሩ ምፍራሱ ርጉፅ እዩ። ዝተብሃለ እንተተብሃለ ሃገርና ተፃዒኖሙዋ ዝነበሩ ፀገማት ክፈትሕ ብናይማን ዝተገበሰ ሓይሊ ሕቶ ኤርትራ ካብ ምፍታሕ ወፃኢ ከሳኽዖ ዝኸእል ለውጢ ኣይነበረን። እምበኣር ከስ ግጉይ ይኹን ርቱዕ ሕቶ ኤርትራ ኣካል መፍትሒ ሽግራት ሃገርና ብምንባሩ እምበር ፍቕሪ ወይ ከአ ፅልኢት ኤርትራ ዝደፍኦ ቁዋም ክኾን ኣይኸእልን።

ናይ ሓደ ስነ ሓሳብ ናይ መወዳእታ መዐቀኒ ከአ ኣብ ባይታ ዘለዉ ግብራዊ መረዳእታታት እዮም። ኤርትራ ብምስኣናና ከፍኣናዶ ሓሸና? ከምዘይ ዓይነት ሓሳብ ምስ ዝልዓል ሓድሓደ ሰባት “ምስ ወደባትና እንተንኾንከ ክንደይ ዕፅፊ ምፀበቕልና ነይሩ?” ክብሉ ይከራኹሩ። ይኹን እምበር ናይ ኤርትራውያን ፍቓድ ኣብዘይህልዉሉ ኩነታት ካብ ውግእ ወፃኢ ወደባት እንውንነሉ ካልእ መንገዲ የለን። ዓለም ለኻዊ ሕጊ ብዝፈቐዶ ኣግባብ ምስ ባሕሪ ዘራኽብ ክርዓት ክንረክብ ዝብል ሓሳብ እውን ኣሎ። እዙ ሓሳብ እዚ ዘባእስ ዛዕባ ኮይኑ ኣይረኽቦን። ኣብ ኤርትራ ሰማዒ እዝኒ ዘለዎ መንግስቲ ምስ ዝትከል ክስጎም ዝግብኦ ሕቶ እዩ። እዙይ ዝኸውን ግን ኣብ ምክብባርን ሰናይ ጉርብትናን ዝምስረት ርክብ ንምፍጣር ብዕቱብ ምስ ዝስራሕ'ዩ። በትሪ እናዋጣወጥካ ክሳለጥ ምትምናይ ግን ብብዕራይ እንኢኒ ክትሓርስ ካብ ምድላይ ዝፈልዩ ነገር የብሉን።

ናይ'ዘም ተነሓናሕቲ ሓይልታት ኣንፈት ቃልሲ ኣካል ናይቲ ሃገራዊ ፖለቲካዊ ለጂትመሲ ዝኾነሉ ምኽንያት(ሕቶ ኤርትራውን ሓዊሱ) ብቐንዱ ንህዝቢ ትግራይ ከገልግልን እቶም ኣመራርሓ ህወሓት ፈጸሙዎም እንብሎም ፀገማት ክፈትሕ ስለዝድለን ዝካኣልን ኣይኮነን። ቀንዲ ምኽንያቱ ካልእ ዓይነት

አንፈት ቃልሲ መሐዛ ዘይርከቦ ምዃኑ እዩ። ኣብ ውሽጢ ህዝቢ ኮይኖም ቡብግዚኡ መልክዓቶም እናለዋወጡ ዝርአዩ ምሕደራዊን ልምዓታውን ፀገማት እናቃልዑ ምቅላስ ኣዝዩ ከቢድ እዩ። ብሓደ ገፅ እቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ውድብ ከምዙይ ዝዓይነቱ ኣንፈት ኣካይዳ ኣይፈቅድን፤ ብኻልእ መልክዑ ቀልቢ ዓለም ለኻዊ የእትወና በሃልትን ተደናገፁቶምን ዝስሕብ ስለዘይኮነ። እሞ እዙ ፀገም ባዓል ዋንኡ መን እዩ? ተነሓናሕቲ ሓይልታት ህወሓት ለጂትሜት ብዘይምዃና ክትድምሰስ(ክትፈርስ) ኣለዋ ይብሉ። ብአንፃሩ ከአ ህወሓትን መንግስትን ብሂወቶም ዝመፁ ሓይልታት ከምዝኾኑን ከምኮቱ ዝግብአም ፀላእቲ ከምዝኾኑን ብምትንታን ቁዋምም የጠናኽሩ። እዞም ኣፈላላያት ንወያነ ኢትዮጵያ ዝገጠሙዎ ፖለቲካዊ ዋልታታት በዓይነቶም ተመሳሳልቲ እዮም። ውድብን መንግስትን ፖለቲካዊ ሃዋህው ንምፅባብ ምኽንያት እንትኾኖም ንተነሓናሕቲ ሓይልታት ከአ ተወሰኽቲ መሓዙት ንምፍራይ ዕጥቃዊ ቃልስና ዘፀልምን ኣብ ሕቶ ዘእቱን ዋኒኖም የሳልጡ። ከምቲ ልሙድ ከአ ህዝቢ ትግራይ እዞም ክልተ ሓራምዝ ኣብ ዝዕንድሩሉ ሩባ ዝበቐለ ሳዕሪ ኮይኑ ይርገፅ።

2. ባህሪያውያን ተፃብኢታት ዴሞክራሲን ዴሞክራሲያዊ ጥርናፈን

ዴሞክራሲያዊ ጥርናፈ ግብራዊ መስርሕን ዲስፕሊንን ኮምዩኒስት ፓርቲ ሶቪት ሕብረት ነበር፤ ማኣይስት ቻይናን ካልኣት ኮምዩኒስት ሃገራትን ኮይኑ ዘገልገለን ዘገልግል ዘሎን እንትኾን ቀንዲ ትሕዝቶኡ ከአ “ናይ ምይይጥ ነፃነትን ግብራዊ ሓድነትን” ምንጋስ እዩ። እዙይ ማለት ኣባላት ኣብ ኣንፈትን ፖሊሲን ውድብም ዝመሰሎም ሓሳብ ሒዞም ብናፅነት ይከራኽሩ። መደምታታት ብኣብዝሓ ድምፂ ኣባላት ይሓልፉ። ኣብ መወዳእታ ግን ውሳኔታቶም ከምሓደ ሰብ ኮይኖም የተግብሩ። ካብቲ ናይ ምይይጥ መድረኽ ወፃኢ ኣፈላላያቶም ናይ ምጓሕ መሰል የብሎምን።

መመንጨዊ ዴሞክራሲያዊ ጥርናፈ ሌኒን (ናይ ጀርመን ሶሻል ዴሞክራቲክ ፓርቲ ዴሞክራሲያዊ ጥርናፈ ከምዝተግበረውን ይንገር) እንትኾን ንዚ ስዒቡ ናይ'ቲ ጊዜ ራሺያ ሶሻል ዴሞክራቲክ ሌበር ፓርቲ ናብ ብሌኒን ዝምራሕ ቦልሽቪክን ብትሮትስኪ ዝምራሕ መንጅቪክን ፓርቲታት ምግምግዎ ታሪኽ ይምስክር። ዴሞክራሲያዊ ጥርናፈ ኣብ ጊዜ ስታሊን “ልዕለ ሓያል ሶቪት” ናብ ዝብል ኣምር ክብ ብምባል ታሕተዎት ኣካላት ናይ'ቲ ላዕላዊይ ኣመራርሓ ውሳኔታት ካብ ምፍፃም ዝዛይድ መዚ ከምዘይነበሮም ይፍለጥ። ኣብ ጊዜ ብረኽኑቭ ከአ ኣካል ሕገ መንግስቲ ብምዃን መጥመሪ “መርሃ ሉዓላዊ መንግስቲ ሶቪት” ኮይኑ። ዴሞክራሲያዊ ጥርናፈ ክሳብ ሃገራዊ መርፃ ዝኸይድ ተራ ነይሩዎ። ከም ልሙድ ዴሳውያን ሃገራት ህላወ ሓደ ፓርቲ ጥራይ ስለዝቐበላ መራፃይ ህዝቢ ኣብ ውፅኢት መረፃ ዝፈጥሮ ፅዕንቶ ፈፂሙ ኣይነበረን።ኣብ ኮምዩኒስት ቻይናውን ኣካል ሕገ መንግስቲ ኮይኑ ንረኽቦ።

አንቀፅ 3 ሕገ መንግስቲ ቻይና “ኩሎም መንግስታዊ አካላት ህዝባዊት ሪፐብሊክ ቻይና መርሃ ዴሞክራሲያዊ ፕሮሰዲዩር ክትግብሩ” ከምዘለዎም ይድንግግ።

ውድባት ብዝደለዩዎ መንገዲ አባላቶም እንተጠርነፉን ዓርሳቶም እንተመሓድሩን ንህዝቢ ዘጨንቆ ዛዕባ ክኸውን ኣይኸእልን። በዚ መንፅርዚ እንትርእ ህወሓት አባላታ ብኸመይ ትውድብ ንአባላታ ጥራይ ዝምልከት እዩ። እንተኾነ ግን እዙይ ካብ ትምህርት ብዙሕ ዝፍለ ሓሳብ ኣይኮነን። ዝበዝሕ ነባሪ ከተማን ገፀርን ከምኡውን ሰራሕተኛ መንግስቲ ኣብል ውድብዮ። ዳርጋ ኩሎም አባላት ቤት ምኽሪ ክልልን ፌደራልን አባላት ውድብ እዮም። እዙይ ኣብ ዝኾነሉ ኩነታት ዴሞክራሲያዊ ፕሮሰዲዩር ከመይ ክትግበር ይካኣል? ምስ ሕገ መንግስትና ዘለዎ ተፃብኦኽ እንታይ ይመስል?

ሕገ-መንግስቲ ሃገርና አንቀፅ 54 ቁፀሪ 4 ከምዝስዕብ ይድንግግ። ”አባላት እዙ ቤት ምኽሪ ወከልቲ መላእ ህዝቢታት እዮም። ተፅዕዕነቶም ከኣ ንሕገ-መንግስቲ፣ ንዝመረጸም ህዝብን ከምኡውን ንሕሊናኦም ጥራይ ይኸውን።”

እምኽ ደኣ አባላት ቤት ምኽሪ ዝመረጸም ህዝቢ ፀገማቱ ኣብ ዘይፍትሕሉ እዋንን በብግዜኡ ኣብ ዝወፁ ሕግታትን ኣፋላላይ ምስ ዝህልዎም እንታይ ክገብሩ ይግበኦም? እዙ ሓዚ ዝኒህ ኢዱ ጥራይ ዘውፅእ ቤት ምኽሪ ሒዝካ ዴሞክራሲ ብኸመይ ይህነፅ ኢዮቶም ዝብሉና ዘለዉ? ፀገማት እናረኣዩ ስኽ ምባል ዝይካኣሉ ሕልናውያን ክቐፅዑን ውክልንኦም ክምንጠሉን ምግባር ፀረ ሕገ መንግስታዊ ምኻኑኽ መን ክነግረልና ይኸእል?

እንትቐድም ኣብ ትግራይ ኣባል ውድብ ዝኸውን ዳርጋ ብግዲ እዩ። ካብ መንግስትን ውድብን ዝርከብ ተራ ኣገልግሎት ጀሚሩ ክሳዕ ስራሕ ዕድል ምርካብ ካብ ኣባልነት ወፃኢ ኣይሕሰብን(እዙይ ኣብ ካልኣት ክልላትውን ተመሳሳሊ እዩ)። እዙ ወፍሪ ኣባላት ምብዛሕ ብመሰረቱ ውድብ ስለ ዘደንፍዕ ኣይኮነን። ውድብ እምነቱ ብዝዓተሩ ውሑዳትን ብሉፃትን ኣባላቱ እዩ ጥንካረኡ ዝዕቀን። ዕላማ ውድብ እንታይ ከምዝኾነ ክገልፁ ዘይኸሉ ሚልዮን ኣባላት ኣለውኒ ምባል ትርጉም ዘለዎ ኣይኮነን። መሪሕነት ህወሓት እዙይ ይጠፍኦ እዩ ክብል ኣይክእልን፤ ይፈልጦን ፈረቓን። ንዚ መሪሕነት ተገድስ ሓንቲ ዛዕባ ግን ኣላ። ቁዉም ምርግጋእ(static stability) ክነግስ ምድላይ። ቁዉም ምርግጋእ ኣንፃር ለውጣዊ ምርግጋእ(dynamic stability) እዩ።

ቁዉም ምርግጋእ ውሱን ዓውዲ ትግበራ እዩ ዘለዎ። ሂወት ዘለዎም ትካላትን ዴሞክራሲያዊያን ሃገራትን ኣብ ለውጣዊ ምርግጋእ ዝተመስረተ ስርዓት ዝሃነፁ እዮም። ማእለያ ኣብ ዘይብሎም ሓሳባትን

ፍልልያትን ዝምስረት ኣብ መወዳእትኡ ግና ብሕገ መንግስቲ ዝእርኩብ ለውጣዊ ምርግጋእ'ዩ ንሃገርና ዝምጥናን ዘድልያን። መሪሕነትና ግን ክምዙይ ዝዓይነቱ ዲሞክራሲያዊ ሃዋህው ህውተታ ጌሩ ይቐጽር። ኣባላት ውድብ ዝኾኑ ኣባላት ፓርላማ ዘካይድዎ ክርክር ከም ዝባኸነ ጊዜ ይቐጽር። ብስሩኽባ ፓርላማ ተኸራኺሩ ሕገ ካብ ምውፃእን ንስራሕ መካየዲ (ካቢኔት) ካብ ምቁፅፃርን ወፃኢ እንታይ ዋነንዶ ኣለዎ እዩ? መበገሲ ኣፋላላይት ፖሊሲ ጥራይ ከምዝኾኑ ምሕሳብክ እንታይ ይባሃል? ብዙሓት ኣባላት ምስ ዝበዝሑ ፖሊሲታት መንግስትን ውድብን ኣፈላላይ ዘይክህልዎም ይኸእል። ብብኸባቢኡ ዘለዉ መማሓደርቲ ህዝቢ እንትሳቐ ሪኦም ከምዘይረኣዩ ክኾኑ ማእከላይ ኮሚቴን ፖሊት ቢሮን ክሳዕ ዝግምግሙ ኣፋቶም ክዕበስ ግን ኣይግብእን።

ጠቕሊልካ እንትምዘን ዲሞክራሲያዊ ጥርናፊ ካብ ውድባዊ መስርሕ ወፃኢ ግብራዊ ምግባር ኢ-ዲሞክራሲያዊ ጥራሕ ዘይኮነስ ምስ ሕገ መንግስታዊ ደንጋገታትናውን ዝፃረር'ዩ። መሪሕነትና ዝፈቐደልና ጥራይ ክንሰምዕን ክንዛረብን ዝገብር ውዲሉ ሓዲሩ ከኣ እቶም ክሳብ ሐዚ ዘመዝገብናዮም ሽቶታት ዝምንጥልን ሓደገኛ ምዕባለ ኮይኑ እረኽቡ። “ኣይፋሉን ቦታ ዝሓዝኩዎ እየ ዝቐጸል” ዝብል እንትኾይኑ ግን እዛ ሃገር ብኣዋጅ ሓደ ፓርቲ ጥራይ ዝውንና ምግባር ዝሓሸ መማረፂ ይመስለኒ።

3. ወሰናት ውድብን መንግስትን

ህወሓት/ኢህወዴግ ካብ ዘለዉዎ ፀገማት ሓደ ኣብ መንጎ መንግስትን ውድብን ክህሉ ዝግብእ ሕጋዊ ወሰን ምጥፍኡ እዩ። ሲቪል ሰርቪስ ኣብ ክንዲ መዕቐቢ ዕማምም ንምፍፃም ዝህርኩቱ ሞያውያን መዐንደሪ ፖለቲካዊ ውድባት ክኸውን ተፈራዳዎ ይርከብ። ብናተይ እምነት ሲቪል ሰርቪስ ካብ ዝኾነ ተፅዕኖ ፖለቲካዊ ውድባት ናፃ ኮይኑ ኣብ ሜሪትን ሞያዊ ክእለትን ጥራይ ብምምስራት ልእኹቶኡ ክፍፅም ይግብእ። ፖለቲካዊ ውድባት ብምርጫ ተወዳዲሮም ካብ ዝሕዙዎም መንግስታዊ መዝታት ወፃኢ ኢድ ከእትዉ ኣይግባእን። እቲ ሐዚ ዘሎ ምትሕውቀስ ፍልፍል ብርክት ዝበሉ ሃገራዊ ፀገማትና ዝኾነ ይመስለኒ፤ ብውሕዱ እዞም ዝሰዕቡ ሽግራት ምቕማጥ ይካኣል።

ሀ. ለጂትመሲ ሕገ መንግስታዊ ትካላት ኣብ ሕቶ የእቲ። ኣብዙ ሐዚ እዋን ዝተብሃለ እንተተብሃለ መንግስታዊ ትካላት ሕገ መንግስታዊ ተልእኾኣም ብናፅነት ይሰርሑ እዮም ኢሉ ዝኣምን ሓይሊ እንተሃልዩ ኣዝዩ ውሑድዩ ክኸውን። እዙይ ምስ ዝኾን ቅንዕናኣቶም ኮነ ፀብፃባት ስርሒቶም ተቐባልነት ኣይህልዎን። ካብ ዝምልከቶም ቢሮታት ትግራይ ዝወፁ ፀብፃባት ኣፈፃፀማ ትልምታት ልምዓት ክንደይናይ ይእመኑ? ትካላት መንግስቲ ተኣማንነት እንተሰኢኖም ብኡ ኣቢሉ ከኣ ኣድላይነቶም ኣብ

ሕቶ ይኣቱ። ከምውፅኢት ከኣ ናይ ለጂትመሲ ሕቶ ብምዃን እንተዘይፈሪሶም ክዕርዩ ዘይኸእሉ ኮይኖም ይቐፀሩ። ትካላት መንግስቲ ደርጊ ዝረኣዩ ካልእ ኣብነት ኣየድልዮን።

ለ. ሰግግር ስልጣን ዝእቲ ውድባት እንትፍጠር ኣያል ማሕበራዊ ቐውሲ ይፈጥር። ሰራሕተኛታት ሲቪል ሰርቪስ ኣካል ናይ ኣብ ስልጣን ዘሎ ውድብ መሳርሒ እንትኾኑን እቲ ውድብ ብምርጫ ተሳዒሩ ስልጣኑ ከረከብ እንትግደድን ዝፍጠር ቀውሲ ኣዝዩ መሰከፊ እዩ። እቲ ናብ ስልጣን ዝወፀ ኣይሊ ዝጥርጥዮ ሲቪል ሰርቪስ ሒዙ ክጓዳዝ ዘገድዶ ሕጊ የለን። ዛጊድ ዘገድድ ሕጊ እንተሃለውኳ ስልጣኑ ተጠቒሙ ንምቕያር ዘስከፎ ዋኒን ኣይኸውንን። እቲ ስልጣን ዘረከበ ውድብ ንሚልዮናት ናይ ስራሕ ዕድል ክፈጥር ይገደድ ማለትዩ። ብግብሪ ከኣ ናይ ስራሕ ዕድል ክፈጥረሉ ዝኸእል ኣግባብ የለን። ከምውፅኢት ከኣ ሲቪል ሰርቪስ ኣካል ናይ ሞትን ሕየትን ሓዝ ክሕዝ ስልጣን ይኸውን። ንባዕሉ ክብል ንቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ መንግስቲ የዳሉ። ካብኡ ኣገልግሎት ክርኽቡ ዝግብኦም ኻልኣት ውድባት ከኣ የጓኒ። እቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ውድብ ፍናን ይስምዖ። ዝሓየለ ስለዝመስሎ ምስማዕ ይኣቢ። መረዳእታታት ከምድላዩ ይሕምዙቑ። ኣብ መሬት ዘይጭበጡ ለውጥታት ከምዘመዝገቡ ይጫድር። እዙይ ኣብዘሎሉ ኩነታት ዴሞክራሲ ርጋፁ ደሊኻ ኣይርከብን።

ሐ. ፈጠራን ሜሪትን ይቐትል። ሲቪል ሰርቪስ በላሕቲን ክኢላታትን ብውፅኢቶም ጥራይ ዝዕቀንሉ መድረኽ ምዃኑ ቐርዮስ ድኹማት ብተዘዋዋሪ መንገዲ ካርዲ ኣባልነቶም ተጠቂሞም ዝኹየጡሉ ይኸውን ኣሎ። ሎሚ ሎሚ ኣብ ዩኒቨርሲታትና ብሉፅ ውፅኢት ካብ ምምጻእ ንላዕሊ ኣባል ውድብ ምዃን ዝያዳ ትኹረት ይወሃቡ። ከምዙይ ምዃኑ ዘገርም ነገር የብሉን። ማሕበራዊን ፖለቲካዊን ክወንነት ካብ ዝጠልቦ ንላዕሊ ምስራሕ ኣየድልን። ስራሕ ንምርካብ መሕለፊ ውፅኢትን ኣባልነት ውድብን እኹል እንተኾይኑ ሓንጎሉ ኣጨኒቐን ድቃስ ስኢኑን ንውፅኢት ዝተግሀሉ ምኽንያት የለን። በዚ ባህሪያዊ ስርዓት ዘይጥመሩ ውልቀታት የለውን ማለት ኣይኮነን። እንተኾነ ግን ሕቶ ልዕሊ ዕስራ ምኡታዊ ሃገራዊ በጀት ዝስልዐሉ ዘሎ ሴክተር ትምህርቲ ዝምልስ ኣይኮነን።

መ. ውድባዊ ዝቐባበ የስዕብ። ፖለቲካዊ ውድባት ኣይለን ኣብ ዝተሓንገጥኦም ዕላማታትን ዕላማታተን ንምፍፃም ብዝስሕላኦም ሓሳባትን ክምስረት ይግባእ። ኣባላት ምብዛሕ ምእንቲ ዓርሱ መግልፂ ብርትዕ ኣይኮነን። እኳድኣስ ንምሕደርኡ ዘፀግም ኣባል ብምእካብ ፍልፍል ኣያሎ ፀገማት ይኸውን። ኣባላት ሲቪል ሰርቪስ ዝፈጥሩዎም ፀገማት ካብቶም ፀገም ዘፈጠሩ ሰባት ሓሊፉስ ውድባዊ ፀገም ይኸውን። ብኡ መጠንውን ተሓታትነት ይብርትዕ። ስኽፍታ ሕልናውያን ኣባላት ይሕይል። ርውየት ስራሕ ይጠፍእ። ውድብ ከሓይል ዝተኸመረ ኣባልን ካድረን ፍልፍል ውድቀት ይኸውን። እንትጠቓለል

ፍልፍል ዕብዮትን ቁወም ምርግጋን ክኸውን ዝተተስፈወሉ ሓይሊ ፍልፍል ምጥፋፋን ዘይምርግጋን ይኸውን። መፍትሒኡ ከኣ ውድባዊ ዝቐባበ ምጥፋፋ እዩ ዝኸውን።

ሰ. ንብረትን ገንዘብን መንግስትን ንውድባዊ ጥቕሚ ምውዳል። ሲቪል ሰርቪስ መጋበሪያ ፖለቲካዊ ውድባት ምዃን ብኹርዓት ዝዝረበሉ ነገር ኮይኑሎ። ውድብ ዝምልከት ኣብ ዝግበሩ ኣኼባታት፣ ዋዕላታትን ጉባኣታትን ብመኻይንን ነዳድን መንግስቲ ከምዝሰለጡ ናይ ብዙሓት እምነት'ዩ። ኣዳራሻት ቤት ዕዮ ሚኒስቴራትን ዩኒቨርሲታትን በዓላት ምስረታ ውድባት የኸብራ። ነቲ በዓል ዘድልዩ ወፃኢታት እውን ይሸፍና። ናይ ስራሕ ሰዓተን ይግብራ። ብሃገር ደረጃ እንትረክ ቀሊል ብኸነት ከምዛይኮነ ሓደ ነገር ኮይኑ እቲ ቀንዲ ዋኒን ግን ንኣተረጓጎምን ኣተገባብራን ሕጊ ዝህልዎ ሚዛን ግን የዐርዩ ዝተዛበዐ ይገብር። እዙይ ኮይኑውን ዓገብ ዝብል ለባም ዝርከብ ኣይመስልን። እንተሃለወኸ መን ሰማዒ?

መጠቓለሊ

- ወያነ ትግራይ ከምቶም መብዛሕቶም ፈላግት ወያነታት ዝሓለፉዎ ብርኪ ደውታ ይርከብ። ዕጥቃዊ ቃልሲ ብዕዉት ድሕሪ ምዝዛመ ሰናይ ምሕደራን ልምዓትን ከውሕስ ኣይተኸኣሎን።
- ኣብ ለጂትመሲ ዝምስረት ቃልሲ ኣዝዩ ሃሳዩ ስልዝኸነን ንኸልልናን ህዝብናን ዘየድሊ ዋጋ የኸፍል ስለዘሎን ተናሓናሕቲ ሓይልታት ክእድቡን ኣብ ክሊ ሕገ መንግስታዊ ስርዓትና ኮይኖም ኣውያት ህዝብና ክሰምዑ ይግባእ።
- ሲቪል ሰርቪስ ካብ ዝኸነ ፅዕንቶ ፖለቲካዊ ውድባት ነፃ ኹይኑ(ኣባልነት ሓዊሱ)ዕዮታቱ ክሰጉምን ግልፂን ሜሪት ብዝማእኸሉ ምዘና ክዓቢ ክግበር ይግባእ።

እንትጠቓለል መሪሕነት ህወሓት ደደቢት ናብ መቐለ ከምፅእ ክብል ንመቐለ ናብ ደደቢት ክወስዳ የብሉን!!

ተወልደብርሃን ክፍለ (tewoldek@yahoo.com)

ነሓሰ 14/2007 ዓ/ም

ኣዲስ ኣበባ